

**ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС;
СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО**

УДК 347.965.42:614.2

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.3.3>

БЛАЩУК Т.В., ШМИНДРУК О.Ф.

**УГОДА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МЕДІАЦІЇ У СПОРАХ ЩОДО РЕПРОДУКТИВНИХ
МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ: ДОПУСТИМИЙ ЗМІСТ ТА ВИКОНАННЯ**

**MEDIATION SETTLEMENT AGREEMENT
IN DISPUTES CONCERNING REPRODUCTIVE HEALTHCARE SERVICES:
PERMISSIBLE CONTENT AND ENFORCEMENT**

Статтю присвячено визначенню допустимого змісту, юридичних наслідків та особливостей виконання умов угоди за результатами медіації у цивільних спорах між пацієнтом і закладом охорони здоров'я щодо репродуктивних медичних послуг. Обґрунтовано, що включення до такої угоди різних домовленостей не спричиняє однакових юридичних наслідків. Проаналізовано правову природу угоди за результатами медіації та її співвідношення з медіаційною угодою і договором про проведення медіації. Встановлено, що окрема умова може безпосередньо встановлювати або змінювати цивільне зобов'язання, якщо має визначений зміст і погоджена належними сторонами.

Водночас угода не є виконавчим документом, а примусове виконання встановленого нею зобов'язання можливе після звернення за судовим захистом на підставі відповідного виконавчого документа. Юридичний наслідок кожної умови запропоновано оцінювати за її змістом, колом зобов'язаних осіб та необхідністю додаткового юридичного оформлення. Розмежовано майнові, документальні, договірні й організаційні умови.

Обґрунтовано, що умови про повернення коштів, надання медичних документів і виконання визначених організаційних дій можуть безпосередньо створювати цивільні зобов'язання за умови конкретизації боржника, змісту обов'язку, способу та строку виконання. Зміна умов зберігання репродуктивного матеріалу потребує участі сторін основного договору і дотримання встановленої форми. Домовленості про транспортування біологічного матеріалу не замінюють письмової заяви пацієнта й акта про передачу та не можуть покладати обов'язки на третіх осіб.

Умови щодо продовження лікування можуть визначати організаційні дії закладу, однак не замінюють актуальної згоди пацієнта, медичних показань, огляду й обстеження та не створюють безумовного обов'язку провести конкретну процедуру допоміжних репродуктивних технологій. Сформульовані положення сприяють юридичній визначеності домовленостей і зменшують ризик включення до угоди умов, виконання яких залежить від додаткового волевиявлення пацієнта, участі третьої особи або дотримання спеціальної медичної процедури.

Ключові слова: медіація, угода за результатами медіації, репродуктивні медичні послуги, цивільне зобов'язання, допоміжні репродуктивні технології, виконання угоди, заклад охорони здоров'я.

© БЛАЩУК Т.В. – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін (Навчально-науковий інститут права імені І. Малиновського Національного університету «Острозька академія») <https://orcid.org/0000-0002-0605-1920>

© ШМИНДРУК О.Ф. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін (Навчально-науковий інститут права імені І. Малиновського Національного університету «Острозька академія») <https://orcid.org/0000-0002-7135-2594>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The article examines permissible content, legal effects and performance of terms in agreements resulting from mediation between patients and healthcare institutions concerning reproductive medical services. It argues that combining different arrangements in one agreement does not give them identical legal effects. The legal nature of such an agreement and its relationship with a mediation agreement and a contract for conducting mediation are analysed. A term may directly establish or modify a civil obligation when sufficiently definite and agreed by the proper parties.

However, the agreement is not an enforcement document; compulsory performance requires judicial protection and an appropriate enforcement document. Each term should be assessed by its content, the persons bound and the need for additional formalities. Proprietary, documentary, contractual and organisational terms are distinguished.

Terms on reimbursement, medical records and specified organisational actions may create civil obligations when the debtor, substance, method and time limit for performance are identified. Changing storage conditions for reproductive material requires participation of the parties to the underlying contract and compliance with the prescribed form. Transportation arrangements do not replace the patient's written application or transfer certificate and cannot bind third parties.

Continued-treatment terms may prescribe organisational actions by the healthcare institution, but do not replace current patient consent, medical indications, examination or testing, or create an unconditional duty to perform a specific assisted reproductive technology procedure. These findings substantially improve overall legal certainty and reduce the risk of terms dependent on further patient consent, third-party participation or compliance with a special medical procedure.

Key words: *mediation, agreement on mediation results, reproductive medical services, civil obligation, assisted reproductive technologies, performance of the agreement, healthcare institution.*

Постановка проблеми. Угода за результатами медіації у спорах щодо репродуктивних медичних послуг може одночасно містити домовленості про повернення коштів, надання медичних документів, зміну умов зберігання і транспортування біологічного матеріалу, а також організацію подальшого лікування. Включення таких положень до одного документа не означає, що всі вони мають однаковий юридичний наслідок. Одні умови безпосередньо встановлюють або змінюють цивільні зобов'язання, тоді як реалізація інших потребує окремої заяви, актуальної згоди пацієнта, зміни основного договору, наявності медичних показань або участі іншого закладу охорони здоров'я.

Стан дослідження. У науковій літературі окремо досліджено суміжні складові обраної проблематики. О. В. Губанова [1] розглянула можливість застосування медіації до цивільних спорів, що виникають у медичних правовідносинах, критерії їх медіабельності та категорії медичних конфліктів, для яких використання медіації є можливим або обмеженим.

У праці В. С. Дяченка [2] проаналізовано правову природу, предмет і структурні елементи договору про надання медичних послуг, зокрема його істотні умови та інформаційні обов'язки виконавця. С. Заамі та співавтори [3] дослідили допоміжні репродуктивні технології у контексті репродуктивної автономії, доступності лікування, недискримінації та узгодження правового регулювання з правами людини.

Водночас у цих працях не запропоновано комплексного розмежування юридичних наслідків різних умов угоди за результатами медіації у спорах щодо репродуктивних медичних послуг. Невирішеним залишається питання, які з таких умов безпосередньо встановлюють або змінюють цивільні зобов'язання, які потребують окремого юридичного оформлення та в якому порядку вони підлягають виконанню.

Метою статті є визначення допустимого змісту, юридичних наслідків та особливостей виконання окремих умов угоди за результатами медіації у цивільних спорах між пацієнтом і закладом охорони здоров'я щодо надання репродуктивних медичних послуг.

Виклад основного матеріалу. Правові засади укладення угоди за результатами медіації визначає Закон України «Про медіацію» № 1875-IX від 16 листопада 2021 року [4]. Стаття 1 розмежовує медіаційну угоду, договір про проведення медіації та угоду за результатами медіації. Ці документи оформлюють різні етапи медіації та не є синонімами. Медіаційна угода визначає медіацію як спосіб урегулювання наявного або майбутнього спору. Договір про проведення

медіації регулює надання послуги. Угода за результатами медіації фіксує досягнуті сторонами домовленості.

Відповідно до пункту 4 частини першої статті 21 Закону України «Про медіацію» [4], в угоді зазначаються узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання. Наявність таких умов дає підстави розглядати угоду як можливе джерело цивільних прав та обов'язків.

Відповідно до статей 626 і 629 Цивільного кодексу України № 435-IV від 16 січня 2003 року (далі – ЦК України) [5] домовленість, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, є договором і обов'язкова для виконання сторонами. Тому конкретна умова угоди за результатами медіації може створити цивільне зобов'язання. Такими є повернення конкретної суми, надання доступу до медичних документів у строк або оплата зберігання репродуктивного матеріалу.

Угода за результатами медіації сама по собі виконавчим документом не є. Стаття 19 Закону України «Про медіацію» [4] зобов'язує сторони виконувати угоду за результатами медіації в порядку і строки, встановлені такою угодою. Примусове виконання розпочинається лише на підставі виконавчого документа, передбаченого статтею 3 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII від 2 червня 2016 року [6].

Невиконання встановленого угодою цивільного зобов'язання надає заінтересованій стороні право звернутися до суду за його захистом. Примусове виконання в такому разі здійснюється не безпосередньо на підставі угоди за результатами медіації, а на підставі виконавчого документа, отриманого за результатами судового розгляду. Якщо домовленості досягнуто під час розгляду справи, сторони можуть викласти їх у мировій угоді та подати на затвердження суду. У такому разі виконавчим документом є ухвала суду про затвердження мирової угоди.

Потреба в окремій згоді, заяві, акті або зміні основного договору виникає лише тоді, коли відповідне оформлення передбачене цивільним чи медичним законодавством. Якщо угода чітко визначає обов'язок сторони, вона може безпосередньо встановити або змінити цивільне зобов'язання. Водночас її положення не створюють обов'язків для осіб, які не брали участі в медіації. Юридичний наслідок кожної умови необхідно визначати за її змістом, колом зобов'язаних осіб та потребою в додатковому оформленні.

За цими критеріями слід оцінити умови про повернення коштів, надання медичних документів, зберігання і передавання репродуктивного матеріалу та продовження лікування.

Для цілей цього дослідження умови угоди доцільно поділити на чотири функціональні групи: майнові (грошові), документальні, процедурні та організаційні. Майнові умови спрямовані на грошову виплату, натомість документальні – на передавання медичної інформації. В свою чергу процедурні спрямовані на зміну умов зберігання репродуктивного матеріалу, а організаційні на визначення дій, необхідних для його транспортування або продовження лікування. Така класифікація дає змогу встановити належного боржника, момент виникнення обов'язку і перелік юридичних фактів, без яких фактичне виконання неможливе. У кожній групі слід відрізнити остаточну умову з визначеним предметом і строком від рамкової домовленості про подальше погодження. Перша може бути самодостатньою підставою конкретної вимоги, тоді як друга встановлює обов'язок здійснити погоджені підготовчі дії, але не гарантує настання медичного або договірного результату.

Визначеність умови охоплює не лише опис належної дії, а й можливість установити момент порушення. Якщо строк пов'язано з подією, така подія має бути встановлюваною. Якщо виконання залежить від третьої особи або медичного рішення, то угода повинна розмежовувати контрольовані стороною дії та результат, який перебуває поза її контролем. Наслідки невиконання доцільно формулювати відповідно до характеру обов'язку: для грошової умови наслідки прострочення, для документальної чи організаційної – право вимагати конкретної дії або звернутися за судовим захистом. Це зменшує ризик перетворення домовленості на оціночний припис, зміст якого неможливо перевірити.

Умова про виплату коштів має визначати правову підставу та зміст грошового обов'язку. Сторони повинні зазначити, чи йдеться про повернення невикористаної частини оплати, зменшення вартості медичних послуг, погоджену компенсацію або оплату подальшого зберігання репродуктивного матеріалу. Від цього залежить, яку саме виплату та на якій підставі може вимагати пацієнт. Угода повинна визначати платника, отримувача, суму або порядок її обчислення, строк і спосіб платежу, а також наслідки прострочення. Таке формулювання як «сприяти повернення коштів» не створює конкретного обов'язку, оскільки не визначає, яку дію повинен виконати

заклад. Стаття 21 Закону України «Про медіацію» [4] вимагає зазначати погоджені зобов'язання, способи і строки їх виконання, а також наслідки невиконання або неналежного виконання. Відповідно до статті 509 ЦК України [5] пацієнт, на користь якого встановлено грошовий обов'язок, є кредитором і має право вимагати його виконання. Статті 526 і 530 ЦК України вимагають виконати цей обов'язок належним чином та у встановлений строк.

Наразі право пацієнта на медичну інформацію та ознайомлення з документами регулюється загальною нормою статті 39 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» № 2801-ХІІ від 19 листопада 1992 року [7]. У спорах, пов'язаних із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій (ДРТ), ця норма не конкретизує перелік медичних документів, їх форму, спосіб і строк передання у конкретному спорі. Такі документи підтверджують проведені обстеження і процедури, а також містять відомості про отриманий репродуктивний матеріал та умови його зберігання. Тому в угоді за результатами медіації пропонується визначати перелік паперових або електронних копій, строк і спосіб їх передання. Надання документів має враховувати вимоги лікарської таємниці щодо відомостей про інших осіб. Така умова дає пацієнтові можливість перевірити виконання медичних послуг, прийняти рішення щодо репродуктивного матеріалу або продовжити лікування в іншому закладі.

Наступну групу становлять умови щодо подальшого зберігання репродуктивного матеріалу, які можуть впливати на вже укладений між сторонами договір. Угода за результатами медіації може змінити договір про зберігання репродуктивного матеріалу, якщо її уклали сторони цього договору, прямо погодили нові умови та дотрималися форми, передбаченої статтею 654 ЦК України [5]. Для юридичної визначеності доцільно зазначити новий строк, вартість, порядок оплати та дату застосування змінених умов.

Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» № 787 від 9 вересня 2013 року [8]. Відповідно до пункту 11.3 цього порядку біологічний матеріал може транспортуватися до іншого закладу за письмовою заявою пацієнта, до якої додається акт про передачу. Угода за результатами медіації може зобов'язати чинний заклад підготувати матеріал і документи, погодити дату та організувати транспортування. Проте угода не може встановлювати обов'язок для іншого закладу охорони здоров'я, який не є стороною медіації, що відповідає положенням статті 511 ЦК України [5] щодо неможливості покладання обов'язку на третю особу. Тому в угоді доцільно передбачити, що фактичне передання здійснюється після письмового підтвердження готовності іншого закладу прийняти матеріал.

Інший режим мають рішення щодо медичного втручання. Стаття 43 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [7] вимагає згоди пацієнта на застосування методів діагностики, профілактики та лікування. Угода може визначити порядок подальшого волевиявлення, але не замінює актуальної згоди пацієнта.

Після спору щодо припинення програми ДРТ або вибору методики сторони можуть погодити повторний розгляд цього питання. Якщо заклад охорони здоров'я є стороною медіації, угода може передбачати його обов'язок провести консультацію, надати необхідну інформацію, організувати обстеження та повідомити пацієнтові рішення у визначений строк. Водночас угода не надає безумовного права вимагати застосування конкретної методики. Пункти 1.7 і 1.8 Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні [8] пов'язують проведення відповідних процедур із медичними показаннями, заявою пацієнта, медичним оглядом та обстеженням. Виконанню підлягають погоджені організаційні дії закладу, а не обов'язок провести конкретну процедуру ДРТ.

Висновки. Юридичні наслідки умов угоди за результатами медіації визначається їхнім змістом, колом зобов'язаних осіб і необхідністю додаткового оформлення. Умови про повернення коштів, надання медичних документів та визначені організаційні дії можуть безпосередньо встановлювати цивільні зобов'язання за умови визначення боржника, змісту обов'язку, способу і строку виконання. Зміна умов зберігання репродуктивного матеріалу потребує участі сторін основного договору та дотримання встановленої для його зміни форми.

Домовленості про транспортування біологічного матеріалу та продовження лікування визначають порядок подальших дій сторін, але не замінюють передбачених законодавством заяви й акта про передачу чи актуальної згоди пацієнта, не усувають необхідності врахування медичних показань і не можуть покладати обов'язки на осіб, які не брали участі в медіації. Угода є обов'язковою для сторін, але не є виконавчим документом. У разі невиконання встановленого

нею цивільного зобов'язання сторона може звернутися за судовим захистом, а примусове виконання здійснюється на підставі відповідного виконавчого документа. Перспективу подальших досліджень становить аналіз способів судового захисту в разі невиконання окремих умов таких угод.

Список використаних джерел:

1. Губанова О. В. Роль та місце медіації у вирішенні медичних спорів (конфліктів). *Полтавський правовий часопис*. 2022. № 1. С. 40–50. DOI: 10.21564/2786-7811.1.287732.
2. Дяченко В. С. Особливості приватно-правового регулювання відносин у сфері надання медичних послуг. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. № 1 (18). С. 124–137. DOI: 10.33244/2617-4154-1(18)-2025-124-137.
3. Zaami S., Driul L., Sansone M., Scatena E., Andersson K. L., Marinelli E. ART Innovations: Fostering Women's Psychophysical Health between Bioethics Precepts and Human Rights. *Healthcare*. 2021. Vol. 9, Iss. 11. Art. 1486. DOI: 10.3390/healthcare9111486.
4. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1875-20> (дата звернення: 11.08.2026).
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/435-15> (дата звернення: 11.08.2026).
6. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1404-19> (дата звернення: 11.08.2026).
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12> (дата звернення: 11.08.2026).
8. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.09.2013 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1697-13> (дата звернення: 11.08.2026).

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026